

ple i documentat, i amb discussió ben crítica i a fons, no caldrà detallar les dades castellanes; i, remetent-hi, fins ens podem estalviar algunes cites bibliogràfiques, i la refutació de temptatives desencaminades i teories evidentment errònies i ja superades.

En castellà tenia antigament ç- sorda, i no s'hi documenta sinó des de poc abans que en català: çurriaga en el dicc. de rims de Guillén de Segovia, com a mot de 4 síl·labes (a. 1475), i en el de Nebrixa (c. 1495), i en el cast. de *PAlc.* Però ja hi ha el verb çurriagar o ço- en el S. XIII en els Furs d'Albarrazí i de Terol: «si por ventura el barón fuere ligador et provado: l fuere, sea esquilado en cruces et çorriagado et echado de Teruel» (ed. Gorosch, § 492.3). Es nota la localització meridional (andalusa, baix-arag.) de la documentació antiga castellana. El masculí çurriago només des de Quevedo i el *DAut.*; pertot on resta distinció entre ç i la sonora z, apareix amb sorda: també amb θ i no z en l'extremeny extrem-occidental. A l'Alt Aragó, zurriaca a Torla, Buesa, Fanlo, Sercué, Bielsa i Plan de Gistau (Elcock); zurriaco «látigo de cuero» a Gistaín (Brian Mott, *Dicc. Chistavino*, 1985, 87); zurriaga a Panticosa, Fiscal i Aineto, i zurriago a Panticosa i Ansó (Kühn, *RLiR* xi, 183). Enllaçant amb la variant diferenciada ixordiaca de Ribag., Elcock va anotar *θordeáka* a Estadilla.

En portuguès és usual *azorrague* «açoute de várias correias trançadas, atadas a um pao, ou de uma só: usão-n-o os cocheiros e outros, para tanger bestas» i *azorregar* «açoiatar com azorrague»; Moraes ja en dona sengles exs. en els Inéditos de Alcobaça (Ss. xiv-xv), en Lopes de Castanheda (c. 1550) i en Arraes (fi segle XVI); el verb «azorregar: inverter» ja figura en el gloss. portuguès del S. xiv, provinent dels arxius d'Alcobaça (*RPhilCalif.* vi, 86, § 1581), si bé allí acompanyat de «azoutar: transverbero» amb z junt amb «açoutar: verbero» (ibid., 95, 96, §§ 2771, 2883). Ja l'usà Zurara, el gran clàssic d'història portuguesa de mj. S. xv: «os que vendiam as poombas lançou com azorragues fora do seu santo templo» (*Crôn. de Ceuta*, PMachado).

El territori lingüístic on el mot es comprova des de més antic és l'àrab hispànic i magrebí. *Surriyâqa* apareix com a nom d'una mena de fusta o assots en el Becrí, fill de Huelva que morí l'any 1093; ens diu que en feien també amb la duríssima pell, que importaven, de l'hipopòtam. *Surriyâqa* apareix traduït «anguilla» (és a dir «scutia qua coercentur in scholis pueri»), i *surriyâqa^t at-ta'dib* ('deixuplina d'ensenyament') en el glossari llatino-àrab de Leyden, S. xi, fet en territori de llengua portuguesa. El nostre *RMa.* registrarà *surriyâqa* (p. 402) i *surriyâq* (p. 117) entre les equivalències del ll. *funis* 'cordill': és obra del S. XIII, però compilada a base de fonts almenys en part anteriors.

Convé notar que, encara que ignoréssim l'etim., o la tinguéssim per dubtosa, no hi ha raó per creure que el duplicat masculí-femení, vingué de fora de l'àrab: car aquesta llengua disposa sempre, en els mots que té o que manlleva, del joc entre femení en -a^t com a nom d'unitat, i masculí sense -a^t com a genèric; de

manera que si només hagués rebut *surriyâqa* automàticament se'n formava el genèric o collectiu *surriyâq*.

Ja llavors, s'havia estès per l'àr. magrebí, car en una escriptura àrabiga siciliana del S. xiv es troba *surriyâq* pèr a un cable nàutic, com ja veieren Simonet (*Glos. Moz.*, p. 519) i Dozy (*Suppl.* x, 651a); aquesta escriptura sembla ser el mateix que el text: «si è che debba pagare ogni navilio uno prodesse, al quale dicano i Saracini per nome *surriac*» (o sigui un 'profs'), diploma italià de Sicília, datat de 1318 i p. p. Amari i Pellegrini (*Rendic. Accad. d. Lincei*; 1956, 161) sense saber identificar el mot.

Com es veu, a penes hi ha testimonis àrabs fora d'Espanya (res d'això en Beaussier, Boqtor, Lerchundi, Lentin ni Lane), car per més que una de les versions de les Mil-i-una Nits parla d'un *surriyâq*, o cordó, de seda, les altres versions hi posen un altre mot, àrab; per tant no podem estar gens segurs ni tan sols que el mot s'usés en l'àrab d'Egipte en el S. xv o xiv, puix que no està prou estudiada la provenença dialectal de les versions i variants d'aqueixa vasta compilació novellesca. I em decanto a creure que aquí no hi ha més que un error de còpia de l'àr. comú *sâraqa* 'peces o peça de seda' (Lane, 1352b), alterat potser per un copista andalusí que hi ficà per errada el mot hispànic.

Altrament, tota la gent entesa (començant per Dozy i Simonet) està d'acord que no hi ha cap possibilitat que es tracti d'un mot d'origen àrab: tots dos veieren, en efecte, que és un mot hispànic, car no sols no hi ha cap arrel àrabiga que pogués crear-lo, ni dins el tipus poc semític de les arrels quadrílteres, sinó res hi ha de semblant a -âq en els escassos sufixos de l'àrab; ja l'estructura del mot és no-semítica i tota la seva fesomia és manifestament estranya a l'àrab: tots dos i tothom estigueren d'acord que havia de ser un hispanisme. Inútil dir ja res més de la insistència de M-Lübke, Egullaz i l'AcadEsp. en una etimologia àrabiga, ni de les vagues temptatives amb què aquell insinua un origen intra-castellà o onomatopeic.

Més seriós hauria semblat pensar en un origen basc o ibèric, però l'únic que s'hi llançà fou l'aficionat Laramendi: a base, segons el seu costum, de postular mots bascos inexistent i a base de suposicions improbables. En realitat només hi ha *azorri* 'assot, deixuplina', limitat al dialecte del Lapurdí, amb els derivats *azorriatu*, *azurria*, *azurrialdi*, per a 'assotar, castigar'; formats amb sufixació adotzenada i moderna, i quasi del tot limitats al mateix dialecte (un d'ells a part de Guipúscoa). Per més que el sufix -aga en basc existeix i sigui antic i conegut, amb raó oposava M-Lübke, a la hipòtesi d'un tal derivat basc, el fet que aqueix sufix no és deverbatiu sinó només post-nominal i té caràcter collectiu. I alguna temptativa que jo mateix assajava, per donar tomb a aquest obstacle, ja sembla de bon principi improbable per la migrada extensió del mot: car el mateix Azkue, tan advers als supòsits de manlleu romànic, manifestava sospites sobre el caràcter genuí del mot.

En realitat s'imposa creure en un procés invers: que